Innsendt: 09.10.2026 14:58

Ref.nr: LZRSII

Kongsberg kommune

Postboks 115
Kirkegata 1
3602 Kongsberg
Telefon: 32 86 60 00
E-post: postmottak@kongsberg.kommune.no
Hjemmeside: https://www.kongsberg.kommune.no

Offentlig høring - høringssvar

Innsender

Innsender er:
Organisasjon registrert i Enhetsregisteret

Org.nr.
920648762

Forening/organisasjon
Tverga

Adresse
Øvre slottsgate 3

Postnr.	Poststed
0157	Oslo

Telefonnr.
94822211

E-postadresse
post@tverga.no

Kontaktperson:

Fornavn og ev. mellomnavn
Sindre Herskedal

Etternavn
Fosstveit

Saken gjelder

Velg sak du vil gi høringssvar til
Høring og offentlig ettersyn: Forslag til Kulturanleggsplan 2027-2030

Saksnr.
2026/8311

Høringssvar

Tverga

Oslo, 9. oktober 2026

Til: Kongsberg kommune, Utvikling og anlegg

Deres ref.: 2026/8311

Merking: Høring – Kulturanleggsplan 2027–2030

Innspill til Kulturanleggsplan 2027-2030

Takk for muligheten til å gi innspill til kommunedirektørens forslag til Kulturanleggsplan 2027-2030 (Kongsberg kommune, 2026b), som er på høring fram til 12. oktober 2026.

Tverga er det nasjonale ressurssenteret for egenorganisert idrett og fysisk aktivitet. Vi arbeider for at flere skal få mulighet til å være aktive på egne premisser, og styrker kommuner, fylkeskommuner, frivillige og andre aktører

gjennom kunnskap, rådgivning, nettverk og verktøy. Med egenorganisert idrett og fysisk aktivitet mener vi aktivitet folk driver på eget initiativ, uten krav om medlemskap, påmelding eller trener. Det kan være skating, klatring og ballspill på en åpen flate, men også løpetur, dans, sykling til skolen og turer i skog og mark. Fellestrekket er at deltakerne selv bestemmer hva de gjør, når og med hvem.

Innspillet bygger på kunnskapen Tverga samler og verktøyene vi har utviklet. Vi har fem forslag: bevegelsesglede gjennom hele livet som et bærende mål, egenorganisert aktivitet i strategiene, prioriteringer som når dem som står lengst unna aktivitet, bedre kunnskap om hvordan innbyggerne er aktive og hvordan anleggene og møteplassene brukes, og skolegården som nærmiljøarena for alle barn. Vi kjenner ikke alle lokale forhold i Kongsberg, så forslagene kan trenge lokal tilpasning.

Dette gjør planen godt

Planen gir nærmiljøanlegg og andre sosiale møteplasser egne anleggsplaner i kapittel 7.1 og slår fast at nærmiljøanlegg, parker, turveier og møteplasser får «en stadig viktigere rolle som arenaer for hverdagsaktivitet, sosial deltakelse og lavterskel møteplasser» (kap. 2.1).
Planen tar driften på alvor. Kunnskapsgrunnlaget konkluderer med at «for de fleste anleggskategorier er utfordringen i dag ikke mangel på anlegg, men hvordan eksisterende og nye anlegg skal forvaltes, driftes, vedlikeholdes og videreutvikles over tid» (Kongsberg kommune, 2026c, kap. 3), og planen krever «en realistisk driftsplan» før et tiltak tas inn på spillemiddellistene (kap. 8.4). Samtidig viser kunnskapsgrunnlaget at det for enkelte aktiviteter og brukergrupper er «åpenbart behov for nye eller forbedrede anleggsfunksjoner», særlig for flere hallidretter (kap. 3). Det behovet anerkjenner vi.
Sammen med planen har kommunen lagt fram innspillslister som viser hvordan hvert innspill og oppfølgingspunkt er håndtert, med kommunedirektørens vurdering. Da kan alle som har bidratt, se hva innspillene har ført til.

Hva tallene for Kongsberg betyr for planen

Kunnskapsgrunnlaget peker på fem hovedutfordringer som «danner grunnlaget for planens mål, strategier og prioriteringer», blant dem å «redusere barrierer for deltakelse og motvirke utenforskap» og å «tilpasse arenaer og tilbud til endringer i befolkningssammensetning og aktivitetsvaner» (kap. 4). Her trekker vi fram fire forhold i Kongsberg som viser hva disse to utfordringene kan bety for prioriteringene.

Flere eldre. Ifølge kunnskapsgrunnlaget ventes antallet innbyggere mellom 80 og 89 år å øke med over 900 fra 2022 til 2036, mens antallet i grunnskolealder går ned med rundt 650. Stolpejakten, som Kongsberg O-lag står bak, er et eksempel på aktivitet folk driver på egen hånd. Den har vokst fra 4 048 deltakere i 2023 til 6 483 i 2025. Snaue halvparten kommer fra Kongsbergregionen, og den største aldersgruppen er 60 til 69 år. Når andelen eldre øker, blir turveier, nærmiljøanlegg og møteplasser nær der folk bor, enda viktigere (se innspill 1).

Overgangen til videregående. Kunnskapsgrunnlaget viser at tre av fire ungdommer i Kongsberg deltar i organisert idrett i løpet av ungdomstiden, men at deltakelsen går mye ned i overgangen til videregående, og at dette har «betydning for hvor ungdom får sin fysiske aktivitet fra» (kap. 2). I Ungdata 2025 trener 84 prosent av elevene på ungdomstrinnet minst én gang i uka, mot 76 prosent på videregående. Arenaer for aktivitet på egne premisser, ved siden av idrettslagene, kan gjøre det lettere for flere å holde seg aktive (se innspill 2).

Lav sosial støtte. Under barrierer for deltakelse skriver planen at innbyggerne i Kongsberg har «lav sosial støtte sammenlignet med gjennomsnittet i Buskerud» (kap. 4.2). Åpne møteplasser og nærmiljøanlegg krever verken medlemskap eller påmelding og kan være en vei inn i aktivitet og fellesskap for dem som har få rundt seg. Fordi levekårene varierer innad i kommunen, betyr det mye hvor de ligger (se innspill 3).

Unge og møteplasser. Helsedirektoratet (2026) skriver i oppvekstprofilen for Kongsberg at «Trygge og tilgjengelige møteplasser kan fremme god sosial utvikling og vennskap, og forebygge utenforskap og rusbruk» (s. 1). I Ungdata 2025 opplever 52 prosent av elevene på ungdomstrinnet tilbudet av treffsteder for unge som svært bra eller nokså bra, på nivå med landet. Direktoratet regner opplevelsen av treffsteder blant områdene som er «relevante for kommunen å følge med på» (s. 3), og tallet kan bli en indikator i planen (se innspill 4).

Våre innspill

1. Bevegelsesglede gjennom hele livet bør være et bærende mål

Tverga mener bevegelsesglede gjennom hele livet bør være bærende i planens mål og strategier. Skal flere holde seg aktive, er det ikke nok at aktiviteter og anlegg finnes. Folk må også få lyst, trygghet, ferdigheter og reelle muligheter til å være i bevegelse på måter som oppleves meningsfulle. Organisert idrett, egenorganisert aktivitet, lek, friluftsliv og hverdagsaktivitet hører med i samme helhet.

En forskningsgjennomgang viser til oversikter der selvbestemmelse og glede er det som mest konsekvent henger sammen med at folk fortsetter å være aktive, i alle livsfaser (Fosstveit, 2026). Forfatteren peker på at egenorganisert aktivitet gir rom for nettopp dette. En gjennomgang fra Norges idrettshøgskole så på 124 studier av mentale, sosiale og atferdsmessige utfall blant unge som driver med livsstilsidretter som klatring, snøbrett, parkour og surfing. Av dem fant 112 positive sammenhenger, for eksempel med glede, motivasjon, mestringstro, trivsel, vennskap og sosial inkludering (Säfvenbom et al., 2023).
En ny nasjonal kartlegging som Universitetet i Innlandet har gjennomført på oppdrag fra Tverga, viser at «tidligere aktivitetserfaringer fremstår som avgjørende for kontinuitet i fysisk aktivitet gjennom livsløpet og gir større robusthet gjennom livsoverganger» (Johansen et al., 2026, s. 7). Forskerne anbefaler å «Bygge brede repertoarer fra tidlig alder» (s. 53).

Ett av hovedmålene i planen, med den femte strategien, er knyttet til samfunnsmålet om at innbyggerne i Kongsberg «opplever mestring og livskvalitet i alle livsfaser» (kap. 5, 6). Planen peker på at økningen i andelen eldre gjør det naturlig å vri ressursbruken mot tiltak for eldre og «et mer aldersvennlig nærmiljø» (kap. 4.1), og Kulturdepartementets definisjon av fysisk aktivitet i kapittel 10 omfatter «aktiviteter preget av lek». Med lek og bevegelsesglede i den femte strategien får aktivitet for alle aldre en tydelig plass i prioriteringene.

Forslag til plantekst, femte strategi: «Legge til rette for møteplasser og aktiviteter som stimulerer til samhandling, lek og bevegelsesglede på tvers av generasjoner, interesser og miljøer.»

2. Planen bør ta utgangspunkt i hvordan innbyggerne faktisk er aktive

Tverga mener egenorganisert aktivitet bør behandles som en integrert del av innbyggernes samlede aktivitet, og at planen står sterkere når det også kommer til uttrykk i strategiene.
I den nye nasjonale kartleggingen er 63 prosent av kvinnene og 69 prosent av mennene mellom 15 og 30 år egenorganisert aktive minst én gang i uka (Johansen et al., 2026). Forskerne skriver at organisert og egenorganisert aktivitet «bør forstås som komplementære arenaer der den organiserte aktiviteten legger grunnlaget tidlig i livet, mens egenorganisert aktivitet i større grad muliggjør langsiktig deltakelse gjennom ungdoms- og voksenliv» (s. 52). Tallene betyr ikke at organisert idrett er mindre viktig. Idrettslagene har en særlig sterk rolle i barneårene og gir mange verdifulle erfaringer og fellesskap.
Det europeiske forskningsprosjektet Real European Sport Model foreslår et rammeverk som flytter oppmerksomheten fra organisasjonene til den felles nevneren, selve aktiviteten, og som skal synliggjøre samspillet

mellom innbyggerne selv, offentlig sektor, private aktører og sivilsamfunnet (Vandenberg et al., 2026).

I kapittel 2.1 skriver kommunen at de nasjonale føringene gir Kongsberg «et særlig ansvar» for blant annet å «legge til rette for både organisert og egenorganisert aktivitet». Ifølge kapittel 3 i planforslaget hadde forrige plan egenorganisert aktivitet med i to av målene for fysisk aktivitet, og begge er vurdert som ivaretatt. De fem strategiene i kapittel 6 nevner ikke egenorganisert aktivitet.

Kunnskapsgrunnlaget skriver at «Nærmiljøanleggene spiller en stadig viktigere rolle som arenaer for egenorganisert aktivitet, særlig for barn og unge» (kap. 3). Strategiene skal gi retning for prioriteringene i den årlige rulleringen. Når egenorganisert aktivitet også står i strategiene, får nærmiljøanleggene og møteplassene planen prioriterer, en tydelig forankring som arenaer for aktivitet folk driver på egen hånd. I tillegg kan begrepet få en egen forklaring i kapittel 10, ved siden av departementets definisjoner.
Forslag til plantekst, første strategi: «Utvikle kulturarenaer, møteplasser og aktivitetsområder for både organisert og egenorganisert aktivitet, som styrker fellesskap, tilhørighet og lokal identitet.»

3. Prioriteringene bør nå dem som står lengst unna aktivitet

Tverga mener levekår bør veie tungt når kommunen prioriterer nærmiljøanlegg og sosiale møteplasser, og at tiltakene bør vurderes etter hvem de faktisk når.

Tvergas barrieremodell for barn og unge ser deltakelse som et samspill mellom individet og familien, aktivitetstilbudet og systemet rundt. Modellen sorterer barrierene etter tre spørsmål. «Vil jeg?» handler om motivasjon, mestringstro og relevans, «Tør jeg?» om trygghet og tilhørighet, og «Kan jeg?» om økonomi, transport, tid og tilgang. En anleggsplan virker først og fremst på «Kan jeg?». Trygge, åpne og opplyste møteplasser med voksne til stede kan også gjøre det lettere å tørre, og en felles oversikt over tilbud og steder å være aktiv kan gjøre inngangene til aktivitet mer synlige.

Den nye nasjonale kartleggingen viser at 44 prosent av unge der ingen av foreldrene har utdanning ut over videregående skole, oppgir kostnader som en hindring for å være fysisk aktive, mot 30 prosent når minst én av foreldrene har femårig høyere utdanning (Johansen et al., 2026). Forskerne skriver at «Infrastruktur fremstår i hovedsak som tilgjengelig, men muligheten til å ta den i bruk er sosialt og erfaringsmessig betinget» (s. 54).

Det særlige ansvaret kommunen beskriver i kapittel 2.1, omfatter også å «prioritere tiltak som bidrar til deltakelse og forebygger utenforskap blant barn og unge». Planen beskriver «tydelige sosiale og økonomiske forskjeller mellom innbyggere i ulike deler av byen og kommunen» og viser til kommunens egen kartlegging av levekårene (kap. 4.2). Den andre strategien i kapittel 6 handler om å redusere barrierer for deltakelse, blant annet gjennom sosial inkludering, og den tredje om geografisk balanse. Kunnskapsgrunnlaget peker også på at oversikten over kulturtilbud «kan oppleves som fragmentert, særlig for nye innbyggere, tilflyttere og grupper med begrenset kjennskap til det lokale organisasjonslivet» (kap. 2).

Når levekår veier tungt, henger kunnskapen planen allerede har om forskjellene i kommunen, bedre sammen med de årlige prioriteringene. Barrieremodellen kan i tillegg hjelpe kommunen å se om et tiltak bare gjør det mulig å delta, eller om det også oppleves trygt og relevant for dem det skal nå.

Forslag til plantekst, tredje strategi: «Sikre en geografisk og sosialt balansert utvikling av kulturarenaer og sosiale møteplasser i hele kommunen.»

4. Kunnskapsgrunnlaget og indikatorene bør vise hvordan innbyggerne er aktive og hvordan møteplassene brukes

Tverga mener kunnskapsgrunnlaget og indikatorene blir mer dekkende når de viser hvordan innbyggerne er aktive, i og utenfor organiserte rammer, og hvordan nærmiljøanleggene og møteplassene brukes.

Departementets veileder om kommunal og fylkeskommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet sier at «Kommunen bør likevel innhente kunnskap om hvilke typer aktiviteter som utøves og hvor de finner sted» (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2026, s. 7). Veilederen nevner registrering av aktivitet i åpne anlegg, automatiske turtellere og enkle spørreskjemaer. Fosstveit (2026) argumenterer for at like anlegg ikke gir lik bruk, og at verdien et sted gir dem som er aktive der, avhenger like mye av driften, med vertskap, vedlikehold, lys, vinterdrift og tilgjengelighet, som av byggekostnaden. Artikkelen foreslår å supplere medlemstall med data om hvor og hvordan folk faktisk er aktive.
Det kan også være stor forskjell på booket og brukt tid. Målinger i 321 danske flerbrukshaller våren 2017 viste at hallene på hverdager mellom klokken 16 og 22 var booket 83 prosent av tiden og i bruk 61 prosent (Iversen et al., 2026).

Planen har allerede indikatorer for bruk av anlegg og møteplasser, blant dem «Besøkstall og utleietimer/brukstimer ved sentrale kultur-, aktivitets- og friluftsanlegg» og «Trafikkmålinger på prioriterte anlegg og ferdselsårer», og for deltakelse, som «Andel barn og unge som deltar i organiserte aktiviteter» (kap. 9). Kunnskapsgrunnlaget viser til bookingsystemet Bookup for utnyttelsesgraden av de kommunale anleggene og beregner anleggsdekningen i lys av aktivitet på delområdenivå ut fra registrerte aktive i idrettslag. Det påpeker også at det ikke finnes «finmasket statistikk på kommunenivå» om deltakelse i friluftsliv, organisert eller på egen hånd (kap. 2).

Mye kan bygges med data kommunen har. Ungdata gir tall for hvor mange som trener minst én gang i uka og for hvordan ungdom vurderer treffstedene, og ifølge kunnskapsgrunnlaget har kommunen tellere i friluftslivet og ruller ut et nytt tellersystem i 2026. Brukstimene kan holdes atskilt fra utleietimene, og trafikkmålingene i kapittel 9 kan også omfatte et utvalg nærmiljøanlegg og møteplasser.

Forslag til plantekst, to nye indikatorer i kapittel 9: «Andel ungdomsskoleelever som trener minst én gang i uka (Ungdata)» og «Andel ungdomsskoleelever som opplever tilbudet av treffsteder for unge som svært bra eller nokså bra (Ungdata)».

5. Skolegården bør være med i strategiene som en nærmiljøarena for alle barn

Tverga mener skolegården bør få en egen plass i strategiene, fordi den når alle barn, uansett familiens økonomi og tilknytning til lag og foreninger. Mange steder er plassen knapp. En kartlegging fra Norsk institutt for naturforskning viser at 39 prosent av grunnskolene i landet har mindre enn 50 kvadratmeter uteareal per elev, som er den veiledende normen, og 56 prosent av elevene går på slike skoler (Nordbø et al., 2025).

Forrige plan hadde målet «Det fysiske utemiljøet ved barne- og ungdomsskolene skal stimulere til aktivitet i skoletid og fritid», og kommunen vurderer målet som ivaretatt (planforslaget, kap. 3). I perioden er det blant annet bygget en ballbane ved Efteløt skole og et nærmiljøanlegg ved Skavanger skole. Samtidig foreslår kommunedirektøren i innspillslista for nærmiljøanlegg at seks innspill fra FAU og elevråd om uteområdene ved tre skoler, som klatreanlegg og danseareal, tas ut av langtidsplanen fordi det ikke har vært aktivitet i sakene (Kongsberg kommune, 2026a). Hovedmålene og strategiene i det nye forslaget nevner ikke skolegårdene.

Med en egen strategi kan kommunen bygge videre på det som er gjort i forrige periode, og forslag om skolegårdene får en tydelig vei inn i den årlige rulleringen. Skolegården er også et naturlig sted å begynne når barn skal få brede aktivitetserfaringer tidlig.

Forslag til plantekst, ny strategi: «Videreutvikle skolenes uteområder som nærmiljøarenaer for lek og aktivitet i skoletid og fritid, i samarbeid med skolene og elevene.»

Avslutning

Kongsberg kommune har lagt fram et solid og ambisiøst planforslag med et omfattende lokalt kunnskapsgrunnlag. De fem forslagene over kan gjøre det enklere å følge den røde tråden fra kunnskap om innbyggernes aktivitetsliv til mål, prioriteringer og årlig oppfølging.
Forslagene bygger videre på planens egen oppbygging. De kan innarbeides i målene, strategiene, årshjulet og rapporteringen som allerede er foreslått, uten et nytt plansystem.
Vi ønsker kommunen lykke til med sluttbehandlingen av planen. Tverga bidrar gjerne med kunnskap, rådgivning og verktøy for behovskartlegging, medvirkning og utvikling av gode møteplasser for egenorganisert aktivitet.
Kontaktperson i Tverga er Sindre Herskedal Fosstveit, sindre@tverga.no.

Med vennlig hilsen
Sindre Herskedal Fosstveit
Fagrådgiver for forskning og kunnskap, Tverga

Referanser

Fosstveit, S. H. (2026). The intrinsic value of self-organized sport and physical activity: A narrative review. Frontiers in Sports and Active Living, 8, Artikkel 1911210. https://doi.org/10.3389/fspor.2026.1911210
Helsedirektoratet. (2026). Oppvekstprofil 2026: Kongsberg. https://folkehelseprofileksport.helsedirektoratet.no/Oppvekstprofiler/Kommune/2026/Bokmaal/3303_2026_Bokmaal.pdf
Iversen, E. B., Høyer-Kruse, J. & Forsberg, P. (2026). How do we measure? Perspectives for learning, steering, and accountability when measuring the utilisation of sports facilities. Managing Sport and Leisure, 31(3), 591–604. https://doi.org/10.1080/23750472.2024.2356187
Johansen, P. F., Vedøy, I. B., Barene, S., Green, K. & Thurston, M. (2026). Egenorganisert fysisk aktivitet blant unge i Norge: Nasjonal kartleggingsundersøkelse av unge 15–30 år (Oppdragsrapport 6/2026). Universitetet i Innlandet. https://hdl.handle.net/11250/5482220
Kongsberg kommune. (2026a, 19. august). Innspill til Kulturanleggsplan 2027–2030 – nærmiljøanlegg [Innspillsliste med kommentarer]. https://aimblob.blob.core.windows.net/aimfiles/0f06292e-2c85-4d03-ae06-d2a71c7bafc1.pdf
Kongsberg kommune. (2026b, 7. september). Kulturanleggsplan 2027–2030 [Kommunedirektørens forslag, høringsutkast]. Framsikt. https://pub.framsikt.net/plan/kongsberg/plan-72274607-0f16-44ad-922a-44de8ffe1480-76327
Kongsberg kommune. (2026c, 7. september). Kunnskapsgrunnlag kultur og kulturanlegg i Kongsberg (Versjon 2.0). Framsikt. https://pub.framsikt.net/plan/kongsberg/plan-917cc30a-4cdf-4445-b47d-a7d755a62ce2-74541
Kultur- og likestillingsdepartementet. (2026). Kommunal og fylkeskommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet [Veileder]. https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/veileder-kommunal-og-fylkeskommunal-planlegging-for-idrett-og-fysisk-aktivitet/id3169683/
Nordbø, E. C., Venter, Z. S., Ulset, V. S., Figari, H., Hansen, J., Korkou, M. & Scott, S. (2025). Nasjonal kartlegging av uteområder i norske grunnskoler: Et analysegrunnlag for utarbeiding av nye retningslinjer (NINA Rapport 2551). Norsk institutt for naturforskning. https://hdl.handle.net/11250/3176432
Säfvenbom, R., Strittmatter, A.-M. & Bernhardsen, G. P. (2023). Developmental outcomes for young people participating in informal and lifestyle sports: A scoping review of the literature, 2000–2020. Social Sciences, 12(5),

Artikkel 299. https://doi.org/10.3390/socsci12050299

Vandenberg, L., Riquier, O. & Racine, A. N. (2026). Real European Sport Model: Research report. International Sport and Culture Association. https://realsportmodel.isca.org/resources

Dokumentasjon

Last opp dokumentasjon

Tverga_innspill_kulturanleggsplan_2027-2030.pdf

Tverga
Oslo, 9. oktober 2026

Til: Kongsberg kommune, Utvikling og anlegg
Deres ref.: 2026/8311
Merking: Høring – Kulturanleggsplan 2027–2030

Innspill til Kulturanleggsplan 2027-2030

Takk for muligheten til å gi innspill til kommunedirektørens forslag til *Kulturanleggsplan 2027-2030* (Kongsberg kommune, 2026b), som er på høring fram til 12. oktober 2026.

Tverga er det nasjonale ressurssenteret for egenorganisert idrett og fysisk aktivitet. Vi arbeider for at flere skal få mulighet til å være aktive på egne premisser, og styrker kommuner, fylkeskommuner, frivillige og andre aktører gjennom kunnskap, rådgivning, nettverk og verktøy. Med egenorganisert idrett og fysisk aktivitet mener vi aktivitet folk driver på eget initiativ, uten krav om medlemskap, påmelding eller trener. Det kan være skating, klatring og ballspill på en åpen flate, men også løpetur, dans, sykling til skolen og turer i skog og mark. Fellestrekket er at deltakerne selv bestemmer hva de gjør, når og med hvem.

Innspillet bygger på kunnskapen Tverga samler og verktøyene vi har utviklet. Vi har fem forslag: bevegelsesglede gjennom hele livet som et bærende mål, egenorganisert aktivitet i strategiene, prioriteringer som når dem som står lengst unna aktivitet, bedre kunnskap om hvordan innbyggerne er aktive og hvordan anleggene og møteplassene brukes, og skolegården som nærmiljøarena for alle barn. Vi kjenner ikke alle lokale forhold i Kongsberg, så forslagene kan trenge lokal tilpasning.

Dette gjør planen godt

Planen gir nærmiljøanlegg og andre sosiale møteplasser egne anleggsplaner i kapittel 7.1 og slår fast at nærmiljøanlegg, parker, turveier og møteplasser får «en stadig viktigere rolle som arenaer for hverdagsaktivitet, sosial deltakelse og lavterskel møteplasser» (kap. 2.1).

Planen tar driften på alvor. Kunnskapsgrunnlaget konkluderer med at «for de fleste anleggskategorier er utfordringen i dag ikke mangel på anlegg, men hvordan eksisterende og nye anlegg skal forvaltes, driftes, vedlikeholdes og videreutvikles over tid» (Kongsberg kommune, 2026c, kap. 3), og planen krever «en realistisk driftsplan» før et tiltak tas inn på spillemiddellistene (kap. 8.4). Samtidig viser kunnskapsgrunnlaget at det for enkelte aktiviteter og brukergrupper er «åpenbart behov for nye eller forbedrede anleggsfunksjoner», særlig for flere hallidretter (kap. 3). Det behovet anerkjenner vi.

Sammen med planen har kommunen lagt fram innspillslister som viser hvordan hvert innspill og oppfølgingspunkt er håndtert, med kommunedirektørens vurdering. Da kan alle som har bidratt, se hva innspillene har ført til.

Hva tallene for Kongsberg betyr for planen

Kunnskapsgrunnlaget peker på fem hovedutfordringer som «danner grunnlaget for planens mål, strategier og prioriteringer», blant dem å «redusere barrierer for deltakelse og motvirke utenforskap» og å «tilpasse arenaer og tilbud til endringer i befolkningssammensetning og

aktivitetsvaner» (kap. 4). Her trekker vi fram fire forhold i Kongsberg som viser hva disse to utfordringene kan bety for prioriteringene.

- **Flere eldre.** Ifølge kunnskapsgrunnlaget ventes antallet innbyggere mellom 80 og 89 år å øke med over 900 fra 2022 til 2036, mens antallet i grunnskolealder går ned med rundt 650. Stolpejakten, som Kongsberg O-lag står bak, er et eksempel på aktivitet folk driver på egen hånd. Den har vokst fra 4 048 deltakere i 2023 til 6 483 i 2025. Snaue halvparten kommer fra Kongsbergregionen, og den største aldersgruppen er 60 til 69 år. Når andelen eldre øker, blir turveier, nærmiljøanlegg og møteplasser nær der folk bor, enda viktigere (se innspill 1).
- **Overgangen til videregående.** Kunnskapsgrunnlaget viser at tre av fire ungdommer i Kongsberg deltar i organisert idrett i løpet av ungdomstiden, men at deltakelsen går mye ned i overgangen til videregående, og at dette har «betydning for hvor ungdom får sin fysiske aktivitet fra» (kap. 2). I Ungdata 2025 trener 84 prosent av elevene på ungdomstrinnet minst én gang i uka, mot 76 prosent på videregående. Arenaer for aktivitet på egne premisser, ved siden av idrettslagene, kan gjøre det lettere for flere å holde seg aktive (se innspill 2).
- **Lav sosial støtte.** Under barrierer for deltakelse skriver planen at innbyggerne i Kongsberg har «lav sosial støtte sammenlignet med gjennomsnittet i Buskerud» (kap. 4.2). Åpne møteplasser og nærmiljøanlegg krever verken medlemskap eller påmelding og kan være en vei inn i aktivitet og fellesskap for dem som har få rundt seg. Fordi levekårene varierer innad i kommunen, betyr det mye hvor de ligger (se innspill 3).
- **Unge og møteplasser.** Helsedirektoratet (2026) skriver i oppvekstprofilen for Kongsberg at «Trygge og tilgjengelige møteplasser kan fremme god sosial utvikling og vennskap, og forebygge utenforskap og rusbruk» (s. 1). I Ungdata 2025 opplever 52 prosent av elevene på ungdomstrinnet tilbudet av treffsteder for unge som svært bra eller nokså bra, på nivå med landet. Direktoratet regner opplevelsen av treffsteder blant områdene som er «relevante for kommunen å følge med på» (s. 3), og tallet kan bli en indikator i planen (se innspill 4).

Våre innspill

1. Bevegelsesglede gjennom hele livet bør være et bærende mål

Tverga mener bevegelsesglede gjennom hele livet bør være bærende i planens mål og strategier. Skal flere holde seg aktive, er det ikke nok at aktiviteter og anlegg finnes. Folk må også få lyst, trygghet, ferdigheter og reelle muligheter til å være i bevegelse på måter som oppleves meningsfulle. Organisert idrett, egenorganisert aktivitet, lek, friluftsliv og hverdagsaktivitet hører med i samme helhet.

En forskningsgjennomgang viser til oversikter der selvbestemmelse og glede er det som mest konsekvent henger sammen med at folk fortsetter å være aktive, i alle livsfaser (Fosstveit, 2026). Forfatteren peker på at egenorganisert aktivitet gir rom for nettopp dette. En gjennomgang fra Norges idrettshøgskole så på 124 studier av mentale, sosiale og atferdsmessige utfall blant unge som driver med livsstilsidretter som klatring, snøbrett, parkour og surfing. Av dem fant 112 positive sammenhenger, for eksempel med glede, motivasjon, mestringstro, trivsel, vennskap og sosial inkludering (Säfvenbom et al., 2023).

En ny nasjonal kartlegging som Universitetet i Innlandet har gjennomført på oppdrag fra Tverga, viser at «tidligere aktivitetserfaringer fremstår som avgjørende for kontinuitet i fysisk

aktivitet gjennom livsløpet og gir større robusthet gjennom livsoverganger» (Johansen et al., 2026, s. 7). Forskerne anbefaler å «Bygge brede repertoarer fra tidlig alder» (s. 53).

Ett av hovedmålene i planen, med den femte strategien, er knyttet til samfunnsmålet om at innbyggerne i Kongsberg «opplever mestring og livskvalitet i alle livsfaser» (kap. 5, 6). Planen peker på at økningen i andelen eldre gjør det naturlig å vri ressursbruken mot tiltak for eldre og «et mer aldersvennlig nærmiljø» (kap. 4.1), og Kulturdepartementets definisjon av fysisk aktivitet i kapittel 10 omfatter «aktiviteter preget av lek». Med lek og bevegelsesglede i den femte strategien får aktivitet for alle aldre en tydelig plass i prioriteringene.

> Forslag til plantekst, femte strategi: «Legge til rette for møteplasser og aktiviteter som stimulerer til samhandling, lek og bevegelsesglede på tvers av generasjoner, interesser og miljøer.»

2. Planen bør ta utgangspunkt i hvordan innbyggerne faktisk er aktive

Tverga mener egenorganisert aktivitet bør behandles som en integrert del av innbyggernes samlede aktivitet, og at planen står sterkere når det også kommer til uttrykk i strategiene.

I den nye nasjonale kartleggingen er 63 prosent av kvinnene og 69 prosent av mennene mellom 15 og 30 år egenorganisert aktive minst én gang i uka (Johansen et al., 2026). Forskerne skriver at organisert og egenorganisert aktivitet «bør forstås som komplementære arenaer der den organiserte aktiviteten legger grunnlaget tidlig i livet, mens egenorganisert aktivitet i større grad muliggjør langsiktig deltakelse gjennom ungdoms- og voksenliv» (s. 52). Tallene betyr ikke at organisert idrett er mindre viktig. Idrettslagene har en særlig sterk rolle i barneårene og gir mange verdifulle erfaringer og fellesskap.

Det europeiske forskningsprosjektet Real European Sport Model foreslår et rammeverk som flytter oppmerksomheten fra organisasjonene til den felles nevneren, selve aktiviteten, og som skal synliggjøre samspillet mellom innbyggerne selv, offentlig sektor, private aktører og sivilsamfunnet (Vandenberg et al., 2026).

I kapittel 2.1 skriver kommunen at de nasjonale føringene gir Kongsberg «et særlig ansvar» for blant annet å «legge til rette for både organisert og egenorganisert aktivitet». Ifølge kapittel 3 i planforslaget hadde forrige plan egenorganisert aktivitet med i to av målene for fysisk aktivitet, og begge er vurdert som ivaretatt. De fem strategiene i kapittel 6 nevner ikke egenorganisert aktivitet.

Kunnskapsgrunnlaget skriver at «Nærmiljøanleggene spiller en stadig viktigere rolle som arenaer for egenorganisert aktivitet, særlig for barn og unge» (kap. 3). Strategiene skal gi retning for prioriteringene i den årlige rulleringen. Når egenorganisert aktivitet også står i strategiene, får nærmiljøanleggene og møteplassene planen prioriterer, en tydelig forankring som arenaer for aktivitet folk driver på egen hånd. I tillegg kan begrepet få en egen forklaring i kapittel 10, ved siden av departementets definisjoner.

> Forslag til plantekst, første strategi: «Utvikle kulturarenaer, møteplasser og aktivitetsområder for både organisert og egenorganisert aktivitet, som styrker fellesskap, tilhørighet og lokal identitet.»

3. Prioriteringene bør nå dem som står lengst unna aktivitet

Tverga mener levekår bør veie tungt når kommunen prioriterer nærmiljøanlegg og sosiale møteplasser, og at tiltakene bør vurderes etter hvem de faktisk når.

Tvergas barrieremodell for barn og unge ser deltakelse som et samspill mellom individet og familien, aktivitetstilbudet og systemet rundt. Modellen sorterer barrierene etter tre spørsmål. «Vil jeg?» handler om motivasjon, mestringstro og relevans, «Tør jeg?» om trygghet og tilhørighet, og «Kan jeg?» om økonomi, transport, tid og tilgang. En anleggsplan virker først og fremst på «Kan jeg?». Trygge, åpne og opplyste møteplasser med voksne til stede kan også gjøre det lettere å tørre, og en felles oversikt over tilbud og steder å være aktiv kan gjøre inngangene til aktivitet mer synlige.

Den nye nasjonale kartleggingen viser at 44 prosent av unge der ingen av foreldrene har utdanning ut over videregående skole, oppgir kostnader som en hindring for å være fysisk aktive, mot 30 prosent når minst én av foreldrene har femårig høyere utdanning (Johansen et al., 2026). Forskerne skriver at «Infrastruktur fremstår i hovedsak som tilgjengelig, men muligheten til å ta den i bruk er sosialt og erfaringsmessig betinget» (s. 54).

Det særlige ansvaret kommunen beskriver i kapittel 2.1, omfatter også å «prioritere tiltak som bidrar til deltakelse og forebygger utenforskap blant barn og unge». Planen beskriver «tydelige sosiale og økonomiske forskjeller mellom innbyggere i ulike deler av byen og kommunen» og viser til kommunens egen kartlegging av levekårene (kap. 4.2). Den andre strategien i kapittel 6 handler om å redusere barrierer for deltakelse, blant annet gjennom sosial inkludering, og den tredje om geografisk balanse. Kunnskapsgrunnlaget peker også på at oversikten over kulturtilbud «kan oppleves som fragmentert, særlig for nye innbyggere, tilflyttere og grupper med begrenset kjennskap til det lokale organisasjonslivet» (kap. 2).

Når levekår veier tungt, henger kunnskapen planen allerede har om forskjellene i kommunen, bedre sammen med de årlige prioriteringene. Barrieremodellen kan i tillegg hjelpe kommunen å se om et tiltak bare gjør det mulig å delta, eller om det også oppleves trygt og relevant for dem det skal nå.

> Forslag til plantekst, tredje strategi: «Sikre en geografisk og sosialt balansert utvikling av kulturarenaer og sosiale møteplasser i hele kommunen.»

4. Kunnskapsgrunnlaget og indikatorene bør vise hvordan innbyggerne er aktive og hvordan møteplassene brukes

Tverga mener kunnskapsgrunnlaget og indikatorene blir mer dekkende når de viser hvordan innbyggerne er aktive, i og utenfor organiserte rammer, og hvordan nærmiljøanleggene og møteplassene brukes.

Departementets veileder om kommunal og fylkeskommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet sier at «Kommunen bør likevel innhente kunnskap om hvilke typer aktiviteter som utøves og hvor de finner sted» (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2026, s. 7). Veilederen nevner registrering av aktivitet i åpne anlegg, automatiske turtellere og enkle spørreskjemaer. Fosstveit (2026) argumenterer for at like anlegg ikke gir lik bruk, og at verdien et sted gir dem som er aktive der, avhenger like mye av driften, med vertskap, vedlikehold, lys, vinterdrift og tilgjengelighet, som av byggekostnaden. Artikkelen foreslår å supplere medlemstall med data om hvor og hvordan folk faktisk er aktive.

Det kan også være stor forskjell på booket og brukt tid. Målinger i 321 danske flerbrukshaller våren 2017 viste at hallene på hverdager mellom klokken 16 og 22 var booket 83 prosent av tiden og i bruk 61 prosent (Iversen et al., 2026).

Planen har allerede indikatorer for bruk av anlegg og møteplasser, blant dem «Besøkstall og utleietimer/brukstimer ved sentrale kultur-, aktivitets- og friluftsanlegg» og «Trafikkmålinger

på prioriterte anlegg og ferdselsårer», og for deltakelse, som «Andel barn og unge som deltar i organiserte aktiviteter» (kap. 9). Kunnskapsgrunnlaget viser til bookingsystemet Bookup for utnyttelsesgraden av de kommunale anleggene og beregner anleggsdekningen i lys av aktivitet på delområdenivå ut fra registrerte aktive i idrettslag. Det påpeker også at det ikke finnes «finmasket statistikk på kommunenivå» om deltakelse i friluftsliv, organisert eller på egen hånd (kap. 2).

Mye kan bygges med data kommunen har. Ungdata gir tall for hvor mange som trener minst én gang i uka og for hvordan ungdom vurderer treffstedene, og ifølge kunnskapsgrunnlaget har kommunen tellere i friluftslivet og ruller ut et nytt tellersystem i 2026. Brukstimene kan holdes atskilt fra utleietimene, og trafikkmålingene i kapittel 9 kan også omfatte et utvalg nærmiljøanlegg og møteplasser.

> Forslag til plantekst, to nye indikatorer i kapittel 9: «Andel ungdomsskoleelever som trener minst én gang i uka (Ungdata)» og «Andel ungdomsskoleelever som opplever tilbudet av treffsteder for unge som svært bra eller nokså bra (Ungdata)».

5. Skolegården bør være med i strategiene som en nærmiljøarena for alle barn

Tverga mener skolegården bør få en egen plass i strategiene, fordi den når alle barn, uansett familiens økonomi og tilknytning til lag og foreninger. Mange steder er plassen knapp. En kartlegging fra Norsk institutt for naturforskning viser at 39 prosent av grunnskolene i landet har mindre enn 50 kvadratmeter uteareal per elev, som er den veiledende normen, og 56 prosent av elevene går på slike skoler (Nordbø et al., 2025).

Forrige plan hadde målet «Det fysiske utemiljøet ved barne- og ungdomsskolene skal stimulere til aktivitet i skoletid og fritid», og kommunen vurderer målet som ivaretatt (planforslaget, kap. 3). I perioden er det blant annet bygget en ballbane ved Efteløt skole og et nærmiljøanlegg ved Skavanger skole. Samtidig foreslår kommunedirektøren i innspillslista for nærmiljøanlegg at seks innspill fra FAU og elevråd om uteområdene ved tre skoler, som klatreanlegg og danseareal, tas ut av langtidsplanen fordi det ikke har vært aktivitet i sakene (Kongsberg kommune, 2026a). Hovedmålene og strategiene i det nye forslaget nevner ikke skolegårdene.

Med en egen strategi kan kommunen bygge videre på det som er gjort i forrige periode, og forslag om skolegårdene får en tydelig vei inn i den årlige rulleringen. Skolegården er også et naturlig sted å begynne når barn skal få brede aktivitetserfaringer tidlig.

> Forslag til plantekst, ny strategi: «Videreutvikle skolenes uteområder som nærmiljøarenaer for lek og aktivitet i skoletid og fritid, i samarbeid med skolene og elevene.»

Avslutning

Kongsberg kommune har lagt fram et solid og ambisiøst planforslag med et omfattende lokalt kunnskapsgrunnlag. De fem forslagene over kan gjøre det enklere å følge den røde tråden fra kunnskap om innbyggernes aktivitetsliv til mål, prioriteringer og årlig oppfølging.

Forslagene bygger videre på planens egen oppbygging. De kan innarbeides i målene, strategiene, årshjulet og rapporteringen som allerede er foreslått, uten et nytt plansystem.

Vi ønsker kommunen lykke til med sluttbehandlingen av planen. Tverga bidrar gjerne med kunnskap, rådgivning og verktøy for behovskartlegging, medvirkning og utvikling av gode møteplasser for egenorganisert aktivitet. Kontaktperson i Tverga er Sindre Herskedal Fosstveit, sindre@tverga.no.

Med vennlig hilsen

Sindre Herskedal Fosstveit
Fagrådgiver for forskning og kunnskap, Tverga

Referanser

Fosstveit, S. H. (2026). The intrinsic value of self-organized sport and physical activity: A narrative review. *Frontiers in Sports and Active Living*, *8*, Artikkel 1911210. https://doi.org/10.3389/fspor.2026.1911210

Helsedirektoratet. (2026). *Oppvekstprofil 2026: Kongsberg*. https://folkehelseprofileksport.helsedirektoratet.no/Oppvekstprofiler/Kommune/2026/Bokmaal/3303_2026_Bokmaal.pdf

Iversen, E. B., Høyer-Kruse, J. & Forsberg, P. (2026). How do we measure? Perspectives for learning, steering, and accountability when measuring the utilisation of sports facilities. *Managing Sport and Leisure*, *31*(3), 591–604. https://doi.org/10.1080/23750472.2024.2356187

Johansen, P. F., Vedøy, I. B., Barene, S., Green, K. & Thurston, M. (2026). *Egenorganisert fysisk aktivitet blant unge i Norge: Nasjonal kartleggingsundersøkelse av unge 15–30 år* (Oppdragsrapport 6/2026). Universitetet i Innlandet. https://hdl.handle.net/11250/5482220

Kongsberg kommune. (2026a, 19. august). *Innspill til Kulturanleggsplan 2027–2030 – nærmiljøanlegg* [Innspillsliste med kommentarer]. https://aimblob.blob.core.windows.net/aimfiles/0f06292e-2c85-4d03-ae06-d2a71c7bafc1.pdf

Kongsberg kommune. (2026b, 7. september). *Kulturanleggsplan 2027–2030* [Kommunedirektørens forslag, høringsutkast]. Framsikt. https://pub.framsikt.net/plan/kongsberg/plan-72274607-0f16-44ad-922a-44de8ffe1480-76327

Kongsberg kommune. (2026c, 7. september). *Kunnskapsgrunnlag kultur og kulturanlegg i Kongsberg* (Versjon 2.0). Framsikt. https://pub.framsikt.net/plan/kongsberg/plan-917cc30a-4cdf-4445-b47d-a7d755a62ce2-74541

Kultur- og likestillingsdepartementet. (2026). *Kommunal og fylkeskommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet* [Veileder]. https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/veileder-kommunal-og-fylkeskommunal-planlegging-for-idrett-og-fysisk-aktivitet/id3169683/

Nordbø, E. C., Venter, Z. S., Ulset, V. S., Figari, H., Hansen, J., Korkou, M. & Scott, S. (2025). *Nasjonal kartlegging av uteområder i norske grunnskoler: Et analysegrunnlag for utarbeiding av nye retningslinjer* (NINA Rapport 2551). Norsk institutt for naturforskning. https://hdl.handle.net/11250/3176432

Säfvenbom, R., Strittmatter, A.-M. & Bernhardsen, G. P. (2023). Developmental outcomes for young people participating in informal and lifestyle sports: A scoping review of the literature, 2000–2020. *Social Sciences*, *12*(5), Artikkel 299. https://doi.org/10.3390/socsci12050299

Vandenberg, L., Riquier, O. & Racine, A. N. (2026). *Real European Sport Model: Research report*. International Sport and Culture Association. https://realsportmodel.isca.org/resources